

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ КНР ТА США НА ПРИКЛАДІ РОЗГЛЯДУ ЗАСТОСУВАННЯ РОЗДІЛУ 301 ЗАКОНУ США «ПРО ТОРГІВЛЮ»

Рубцова М.Ю.

к.е.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У питанні комерційних зв'язків між США та КНР адміністрація Д. Трампа здійснила низку кроків, які, проте, мають доволі різний вплив не лише на відносини між двома країнами, але й на всю глобальну економіку. У квітні 2017 року відбулась перша офіційна зустріч президентів двох країн – Д.Трампа та Сі Цзіньпіна. Саме тоді відбулось проголошення початку “100-денного плану щодо торгівлі” та нового форуму на найвищому рівні «Всеосяжний діалог між США та КНР». КНР відкрив свій ринок для яловичини з США, біотехнологічної продукції, послуг з надання кредитних рейтингів та з андеррайтингу і розрахунків за облігаціями.

Цікаво, що в грудні 2017 року було опубліковано доповідь зі стратегічних загроз національній безпеці США, в якій наголошується на загрозі з боку КНР для сили, впливовості та інтересів США з метою підриву їх безпеки та процвітання. Загроза національній безпеці США з боку КНР здійснюється через державну політику з обмеження вільного та справедливого ринку, надлишковий збір інформації, яка дозволить впроваджувати повний державний контроль для здійснення тиску на суспільство та розширення власного впливу. Також КНР звинувачується у викраданні інтелектуальної власності, що належить американським компаніям, і обсяги таких крадіжок визначаються сотнями мільярдів доларів США. Викрадення існуючих технологій та розробок на початкових етапах їх впровадження дозволяє КНР входити до ринку інноваційних технологій нечесним шляхом. Крім того, надлишкове виробництво в КНР (як-от у випадку сталі) підриває рівновагу на глобальних ринках, знижуючи конкурентоспроможність решти країн-виробників цієї ж продукції.

Як результат таких голосних заяв, адміністрація Д. Трампа здійснила ряд торговельних заходів, які викликали напруженість у відносинах з КНР в березні-квітні 2018 року і симетричні дії у відповідь з боку КНР. До них відносяться застосування «Розділу 301» Закону США «Про торгівлю» – торговельні заходи проти політики КНР щодо прав інтелектуальної власності та «Розділу 232» – «Тарифи на імпорт сталі та алюмінію в США».

Як зазначає В. Панченко, *The Special 301 Report* є результатом щорічного огляду стану захисту прав інтелектуальної власності (ІВ) та їх запровадження торговельними партнерами з усього світу, який проводить Торговельне представництво США (United States Trade Representative, USTR) відповідно до розділу 182 Закону про торгівлю (Trade Act) від 1974 року, зі змінами у відповідності до Зведеного закону про торгівлю і конкурентоспроможність (Omnibus Trade and Competitiveness Act) від 1988 року і Уругвайського раунду угод (Uruguay Round Agreements Act). У зміненому розділі 301 Закону «Про торгівлю» від 1974 року записано, що USTR повинно до 30 квітня кожного року визначати: 1) зарубіжні країни, які а) відмовляються забезпечувати адекватний і ефективний захист прав ІВ; б) відмовляються забезпечувати справедливий і чесний доступ до ринку для громадян США на підставі захисту ІВ; і 2) зарубіжні країни, зазначені у параграфі 1), які визначено торговельним представником як пріоритетні зарубіжні країни. У результаті USTR створено «Перелік пріоритетного нагляду» (“Priority Watch List” (PWL)) і «Перелік нагляду» “Watch List” (WL)) згідно з положеннями *Special 301 Report* [4, с.287]. Занесення торговельного партнера до PWL або WL вказує, що в цій країні існують конкретні проблеми стосовно захисту ІВ, примусу або доступу осіб до ринку на підставі захисту ІВ.

22 березня 2018 року президент Д. Трамп підписав Меморандум про дії США щодо розслідуванням згідно з розділом 301 Закону США «Про торгівлю». Розслідування проводилось щодо «економічної агресії» КНР з метою підтвердження доцільності застосування «Розділу 301». За його результатами було визначено, що застосування «Розділу 301» є обґрунтованим, адже в КНР проводиться несправедлива політика щодо прав інтелектуальної власності, яка стосується таких чотирьох широких сфер:

1. Використання вимог до спільного підприємства, обмеження іноземних інвестицій, адміністративні процедури розгляду та ліцензування з метою здійснення примусу чи тиску щодо трансферу технологій від американських компаній;
2. Використання дискримінаційної процедури ліцензування для передачі технологій від американських до китайських компаній;
3. Спрямування та сприяння інвестицій та поглинань, які генерують великомасштабну передачу технологій;
4. Проведення та підтримка кібератаки на комп’ютерні мережі США для отримання доступу до цінної бізнес-інформації.

Отримана інформація дозволила адміністрації президента обґрунтувати застосування «Розділу 301», згідно з яким було запропоновано:

1. Запровадити 25% адвалорні тарифи на певні товари, імпортовані з Китаю, що в цілому відповідає обсягу торговельних втрат США, тобто китайську продукцію вартістю порядку 50 млрд. дол. США (Офіс торгового представника США визначив, що тарифи повинні накладатись на продукцію у секторах, пов'язаних із високотехнологічною промисловою політикою КНР, такими як «Made in China 2025» – аерокосмічні та інформаційні і комунікаційні технології, робототехніка та устаткування);

2. Ініціювати справу проти «дискримінаційного» ліцензування технологій в КНР в рамках механізму вирішення спорів в СОТ (здійснено 23 березня 2018 року);

3. Запропонувати нові інвестиційні обмеження на зусилля КНР щодо придбання чутливих технологій в США.

22 березня Д. Трамп виступив із заявою щодо Розділу 301 та його застосування щодо КНР. Разом з акцентом на викраденні інтелектуальної власності і значних втрат американських компаній від цього, він звернувся і до питань, не пов'язаних з правом інтелектуальної власності.

Д. Трамп зазначив, що США мають торговий дефіцит з КНР на або 504 млрд. дол. США, або \$ 375 млрд. дол. США, який він назвав «найбільшим дефіцитом будь-якої країни в історії світу» [4, с.237]. Він також заявив, що обговорив з високопосадовцями Китаю, зокрема й з президентом Сі Цзіньпіном, можливість скоротити торговий дефіцит на 100 мільярдів доларів. У цьому контексті Н. Резнікова, яка досліджувала проблему генералізованої реципрокності на прикладі «країна-донор допомоги – країна-реципієнт допомоги», «країна-об'єктсанкцій – країна-ініціатор санкцій» [5, с.40; 6, с.57] зазначає, що при цьому торгівля повинна бути «реципрокною» (тобто взаємною), акцентуючи увагу на тому, що імпорتنний тариф на китайські автомобілі в США становить 2%, тоді як КНР стягує 25% тариф на імпорт американських автівок.

Як і очікувалось, КНР надзвичайно негативно прийняв можливість застосування дій за розділом 301 Закону США про торгівлю. Позиція КНР полягає у тому, що вказані санкції порушують зобов'язання США в межах СОТ. Відповіддю став оприлюднений 4 квітня 2018 року перелік продуктів, в тому числі соєвих бобів, літаків, автотранспортних засобів та запчастин, на які поширюватимуться 25% адвалорні тарифи, якщо тарифи за «Розділом 301» вступлять в силу. Того ж дня КНР ініціював справу щодо врегулювання суперечок проти США щодо дій за «Розділом 301» Закону США «Про торгівлю». 5 квітня 2018 року Д. Трамп попросив USTR запропонувати додаткові тарифи на 100 млрд. дол. США китайських товарів.

Список використаних джерел

1. Панченко В.Г. Економічні санкції як інструмент зовнішньої політики в контексті реалізації національних інтересів / В.Г. Панченко // Інвестиції. - №17 (вересень). – 2017. — сс.10-16.
2. Панченко В.Г. Економічні ефекти санкцій як інструменту зовнішньої політики в контексті досягнення національної безпеки / В.Г. Панченко // Інвестиції. - №19. – 2017. — сс.16-21.
3. Панченко В.Г. Контрверсійність наслідків санкцій в міжнародній економічній політиці у процесі еволюції інструментів багатосторонньої дипломатії / В.Г. Панченко // Інвестиції. - №20. – 2017. — сс.5-9.
4. Панченко В. Глобальні виміри неопротекціонізму: теорія і практика / В. Г. Панченко. – К.: Аграр Медіа Груп, 2018. – 618 с.
5. Резнікова Н.В. Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двополярного зонування світової економіки / Н.В. Резнікова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2012. — № 4 (63). — С.38—42.
6. Резнікова Н.В. Феноменологія незалежності в умовах економічної глобалізації / Н.В. Резнікова // Міжнародна економічна політика. — №1 (24). — 2016. — сс. 50-71.
7. Резнікова Н.В. Економічні виклики нео-залежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії / Н.В. Резнікова // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук.журн. – К.: НАУ, - 2013. №1. - С.181-187.
8. Резнікова Н.В. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. –К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», - 2017. – 540 с.
9. Резнікова Н.В. Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії / Н.В. Резнікова / Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 111 (Частина II),). К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2012. – С.90-100.
10. Lindsay P. The Ambiguity of Article XXI of GATT [Electronic resource] / P. Lindsay. – Mode of access: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1192&context=dlj>
11. Toye R. Lloyd George and Churchill: Rivals for Greatness / R. Toye. – London: Macmillan, 2007. – 356 pp.